

Politički manevri dijadoha Leonata¹

Patrik Smolak

Aleksandrova iznenadna smrt u Babilonu 323. g. pr. Kr. uzrokovala je tešku nasljednu krizu zbog manjka legitimnih nasljednika argeadske loze. Pri Babilonskoj nagodbi (323. pr. Kr.), Aleksandrovi su vojskovođe odlučili uspostaviti novu upravu s dva kralja. Među utjecajnim vojskovođama bio je Leonat, ugledni član plemstva iz Linkestije, koji se borio da se nametne na vrh političke hijerarhije. Iako prvotno imenovan za namjesnika zajedno s Perdikom, nakon Meleagrova ubojstva dobio je satrapiju Helespontsku Frigiju. Ubrzo nakon toga sklopio je tajni savez s Aleksandrovom sestrom Kleopatrom, koja mu je ponudila brak u zamjenu za svrgavanje Antipatra. Pri pokušaju provođenja svojih ciljeva, bio je ubijen u bitci protiv grčkog saveza u Lamijskom ratu. Ovaj rad pokušava objasniti Leonatovu poziciju u odnosu na druge makedonske vojskovođe jer se u izvorima uglavnom tretira kao sporedni lik. Cilj je i analizirati ključne događaje u njegovom životu od Aleksandrove smrti do vlastite smrti 322. g. pr. Kr.

Ključne riječi: Leonat, dijadosi, Kleopatra, Perdika, Babilonska nagodba, Makedonsko Kraljevstvo

Karijera u vrijeme Aleksandra Velikog

Leonat je bio plemić iz linkestijske kuće. U izvorima se navodi da je bio u krvnom srodstvu s Euridikom, majkom Filipa II, odnosno da je bio kraljevske krvi.² Odrastao je na dvoru u Peli, što znači da je u mladosti vrlo vjerojatno pripadao skupini Filipovih paževa. Oni su bili sinovi važnih Makedonaca, a služili su kao kraljevi tjelohranitelji, stražarili su ispred vrata kraljeve spavaće sobe tijekom noći, dovodili kraljeva konja kad je kralj išao u bitku te su sudjelovali u potjeri kada bi neprijatelj krenuo u bijeg.³ Ruf tvrdi da je ova institucija pripremala mlade makedonske plemiće za visoku službu u političkoj ili vojnoj sferi.⁴ U izvorima se ne spominje bliska veza između Aleksandra i Leonata na Filipovom dvoru. Nije pridružen skupini prognanih Aleksandrovih prijatelja u skandalu sa satrapom

¹ Zahvaljujem dr. Filipu Budiću za konstruktivne komentare prilikom pisanja rada.

² Curt. X, 7, 8; Suda, s.v. „Leonnatos”. Strabon (VII, 7, 8) tvrdi da je Euridika bila linkestijskog podrijetla s majčine strane.

³ Arr. *Anab.* IV, 13, 1; Curt. V, 1, 42; VII, 6, 2; Diod. Sic. XVII, 65, 1; Liv. XLV, 6, 7.

⁴ Curt. VII, 6, 2.

Piksodarom.⁵ Međutim, protjerani su bili samo prijatelji iz manje utjecajnih obitelji.⁶ Moguće je da ga Filip nije želio protjerati kako ne bi uzrokovao incident na dvoru uoči invazije na Perziju. U izvorima se prvi put pojavljuje nakon atentata na Filipa II.⁷ Kada je Pauzanija iz Orestide ubio makedonskog kralja, pokušao je pobjeći iz grada, ali su ga Leonat, Perdika i Atal uhvatili i ubili.⁸

Iako je Leonat spomenut kao „prijatelj” (grč. ἑταῖρος) neposredno nakon bitke kod Isa,⁹ nije jasno odnosi li se to na njegovo prijateljstvo s Aleksandrom ili na činjenicu da je bio član konjice zbog plemenitog podrijetla (Heckel 1992: 229–230). Bez obzira na to, nakon smrti Ariba prilikom boravka u Egiptu 332/331. g. pr. Kr. bio je imenovan Aleksandrovim tjelohraniteljem.¹⁰ Sljedeći se put u izvorima spominje u tri važna događaja tijekom Aleksandrovog istočnog pohoda koji pokazuju da je bio u kraljevom užem krugu. Prvi se tiče tzv. Filotine urote.¹¹ Neki su vojnici saznali da postoji plan o ubojstvu Aleksandra pa su te informacije prenijeli Filoti, Parmenijevu sinu, koji je iz nekog razloga odbio razotkriti urotu. Kad su vojnici shvatili da Filota ne reagira, sami su iznijeli vijest Aleksandru. Ruf tvrdi da se nakon toga Aleksandar prvo sastao s nekolicinom „prijatelja”: Kraterom, Hefestionom, Koinom, Leonatom, Perdikom i drugima, zatim da je u javnosti optužio Filotu za izdaju te da ga je uz pristanak vojske dao pogubiti.¹² Rubinsohn i Heckel ne vjeruju da je Filota bio jedan od urotnika (Rubinsohn 1937: 418–419; Heckel 1977: 20). U pozadini urote vide neprijateljstvo između plemića iz vremena Filipa II, poput Parmenija, Antipatra i njihovih sinova, i skupine mlađih prijatelja koja je bila izrazito odana Aleksandru. Autori smatraju da su upravo ti prijatelji utjecali na Aleksandra i u prvom ga sastanku nagovorili da pogubi Filotu.¹³ Iz njegove suradnje s prijateljima možemo pretpostaviti da je Leonat bio iznimno odan Aleksandru. Nedugo nakon toga dogodio se i incident na banketu u Marakandi. Aleksandar je ušao u verbalni sukob s Crnim Klitom, jednim od

⁵ Filip II. je 337. g. pr. Kr. pokušao osigurati savez s karijskim satrapom Piksodarom, koji je tri godine ranije svrgnuo sestru Adu s vlasti, iako je ona bila legitimni vladar. Piksodaru je bila potrebna makedonska pomoć pa je s Filipom dogovorio brak između vlastite kćeri i Aleksandrova polubrata Arhideja. Aleksandar je pod utjecajem prijatelja kontaktirao Piksodara kako bi oženio njegovu kćer umjesto Arhideja. Filip je nakon toga odustao od saveza, ukorio Aleksandra i prognao prijatelje koji su bili umiješani: Plut. *Alex.* 10, 5; Arr. *Anab.* III, 6, 4–5.

⁶ Erigije i Laomedon bili su Grci, dok su očevi Harpala i Ptolemeja bili od manje važnosti. Za Ptolemejeva oca vidi: Plut. *Mor.* 458A–B.

⁷ Doduše, Heckel napominje da u vrijeme atentata vrlo vjerojatno nije bio paž jer bi bio prestar (Heckel 1992: 80).

⁸ Diod. Sic. XVI, 94, 3–4.

⁹ Arr. *Anab.* II, 12, 5.

¹⁰ Arr. *Anab.* III, 5, 5.

¹¹ Za detaljan opis Filotine urote vidi: Plut. *Alex.* 49.3–12; Arr. *Anab.* III, 26, 1–2; Curt. VI, 7–11.

¹² Curt. VI, 8, 17.

¹³ Dokaze nalaze u izvorima: Ruf (VI, 11, 10) tvrdi da su Hefestion, Krater i Koin inzistirali na mučenju Filote, želeći iz njega izvući istinu prije nego pogubljenja. Hefestion ga je sam mučio u prisutnosti ostale dvojice, što pokazuje osobno neprijateljstvo. Plutarh (*Alex.* 49, 12) također implicira da je Hefestion bio odgovoran za torturu.

starijih generala. Klit je bio nezadovoljan Aleksandrovim prijašnjim ponašanjem i smatrao je da Aleksandar pokušava potisnuti stariju generaciju vojskovođa.¹⁴ Sukob je ubrzo eskalirao pa se Leonat spominje među onima koji su ih pokušavali odvojiti.¹⁵ Treći spomen dobiva u Rufovoj povijesti: Leonat i Ptolemej bili su prvi koji su primili vijest o novoj uroti protiv Aleksandra. Saznali su da sedmero paževa planira njegovo ubojstvo¹⁶ pa su, za razliku od Filote, odmah reagirali i sve prenijeli Aleksandru.¹⁷

Leonat je prvi put dobio samostalan vojni zadatak u Sogdijani 327. g. pr. Kr., kada mu je bilo naređeno da s manjim timom napadne Horijenovu stijenu.¹⁸ Kasnije, Arijan piše da je bio ranjen u bitci kod rijeke Hoj¹⁹ i da je u napadu na Aspažane vodio trećinu vojske i uspješno izvršio svoje ciljeve.²⁰ Najviše se iskazao tijekom opsade Multana. Aleksandar je bio nestrpljiv zbog sporog napredovanja vojske. Pokušao je inspirirati vojsku popevši se na zidine, no njegove ljestve su se slomile i on je nesmotreno skočio preko. To ga je ostavilo izoliranog sa šaćicom Makedonaca protiv cijele neprijateljske vojske.²¹ Izvori se ne slažu oko prisutnih vojnika,²² pri čemu najviše zbunjuju imena Leonata, Limneja i Timeja. Smatram da nema razloga vjerovati da je Leonat pogrešno ubačen u priču. Moguće je da izvori miješaju Timeja i Limneja jer se i Leonat i Limnej zajedno spominju u Plutarhovim *Moralia*.²³ Prisutnost obojice, a pogotovo jednog vojnika koji inače nije imao veliku ulogu u Aleksandrovom pohodu, možda je zbunila neke antičke autore. Bilo kako bilo, Aleksandar je u opsadi bio ranjen strijelom koja ga je potpuno onesposobila, stoga su ga Leonat i Peukest štitili do dolaska ostatka vojske. Ta dvojica su, među ostalima, na kraju pohoda bili nagrađeni zlatnom dijademom u Suzi zbog iskazane hrabrosti u Multanu.²⁴ U izvorima piše kako je nakon opsade Leonat dobio zapovjedništvo nad 9000 vojnika u Patali,²⁵ zatim da je vodio trećinu vojske u pohodu protiv Oreićana²⁶ i da je uspješno izvršio svoj zadatak.²⁷ Jedina

¹⁴ Za detaljan opis banketa u Marakandi vidi: Arr. *Anab.* IV, 7–8; Curt. VIII, 1, 22–2, 13; Plut. *Alex.* 50–51; Just. *Epit.* XII, 6, 1–8.

¹⁵ Curt. VIII, 1, 46.

¹⁶ Curt. VIII, 6, 7–11.

¹⁷ Curt. VIII, 6, 22.

¹⁸ Arr. *Anab.* IV, 21, 1–9.

¹⁹ Arr. *Anab.* IV, 23, 3.

²⁰ Arr. *Anab.* IV, 25, 3.

²¹ Diod. Sic. XVII, 99, 1; Plut. *Alex.* 63, 3; Arr. *Anab.* VI, 9, 2–3; Curt. IX, 5, 1–18.

²² Arr. *Anab.* VI, 9, 3; Peukest, Leonat i Abrej; Plut. *Alex.* 63, 7–8; Peukest i Limnej; Curt. IX, 5, 16; Peukest, Timej, Leonat i Ariston; Diod. Sic. XVII, 99, 4; samo Peukest.

²³ Točnije, u drugom dijelu govora *O sudbini ili vrlina Aleksandra Velikog*; Plut. *Mor.* 344D.

²⁴ Arr. *Anab.* VII, 5, 4–5; Arr. *Ind.* 23, 6.

²⁵ Arr. *Anab.* VI, 18, 3.

²⁶ Diod. Sic. XVII, 104, 5; Curt. IX, 10, 6–7.

²⁷ Arr. *Ind.* 23, 5.

otegotnost u njegovoj karijeri tijekom Aleksandrove vladavine bila je ismijavanje proskineze,²⁸ no Aleksandrov je bijes vrlo vjerojatno bio kratkotrajan. Moguće je da je Leonat bio previše vrijedan da ga Aleksandar zanemari, ili da su izvori prenapuhali važnost uvođenja proskineze.²⁹

Leonat u Babilonu

Aleksandar je umro u Babilonu okružen užim krugom suradnika, među kojima su najutjecajniji zapovjednici bili Perdika, Leonat i Ptolemej.³⁰ Kraljevstvo je bilo suočeno s ozbiljnom krizom jer nije bilo legitimnih nasljednika. Aleksandrov jedini živući sin, Heraklo, bio je plod izvanbračnog odnosa s perzijskom ženom, dok je baktrijska ili sogdijanska³¹ princeza Roksana bila u 6. ili 8. mjesecu trudnoće (Meeus 2009: 63) i nije bilo jasno hoće li dijete biti muško. Jedini argeadski muškarac odrasle dobi bio je Aleksandrov polubrat Arhidej, za kojeg izvori napominju da je bio mentalno zaostao i nesposoban samostalno vladati.³² Čim je kraljeva smrt bila potvrđena, Babilon se pretvorio u političko bojište između vojskovođa konjice, jednakih i u sposobnosti i u autoritetu (Heckel 2002: 86), u kojem su pokušavali steći odanost makedonske vojske i utjecati na imenovanje nasljednika. Babilonska nagodba sastojala se od tri kompromisa (Errington 1970: 49–59; Meeus 2008: 40–46; 82). U prvom su se kompromisu vojskovođe konjice dogovorili o zajedničkom namjesništvu Perdike i Leonata u ime Roksantina djeteta, a pješaštvo je okrunilo Arhideja za kralja.³³ Drugi kompromis bio je dogovoren između konjice i Meleagra nakon kratkog sukoba, pri čemu je namjesništvo bilo podijeljeno između Perdike, Kratera i Meleagra.³⁴ Konačni kompromis bio je postignut nakon Meleagrova pogubljenja i trajao je do Perdikine smrti.³⁵

Na prvom su sastanku vojskovođe konjice, najutjecajniji zapovjednici u Aleksandrovoj vojsci, bez uspjeha raspravljali o stvaranju nove kraljevske administracije usred nasljedne krize. Nakon što je postalo jasno da ne mogu postići

²⁸ Arr. *Anab.* IV, 12, 2.

²⁹ Suprotno tvrdnji koju je iznio Arijan (*Anab.* 4, 10–12), Diodor (XVII, 77, 77) je napisao da je Aleksandar rijetko izvršavao dvorske običaje na perzijski način kako ne bi uvrijedio Makedonce.

³⁰ Arr. *Succ.* 1, 2: Arijan navodi osmoricu najutjecajnijih, pri čemu su prva trojica imala vodeću ulogu u pregovorima. Možda nije slučajno da se Leonat nalazi na drugom mjestu, odmah iza Perdike, ali ispred Ptolemeja. Ovo se ne odnosi na Antipatra i Kratera koji unatoč većem utjecaju nisu bili prisutni.

³¹ U primarnim se izvorima navodi da je bila baktrijskog (Arr. *Anab.* VII, 4, 4; Diod. Sic. XVIII, 3, 3) ili perzijskog (Just. *Epit.* XIII, 2, 9) podrijetla. Neki povjesničari navode da je bila baktrijskog podrijetla (Bosworth 1971: 128; Carney 2006: 49; Waterfield 2011: 225). Drugi navode da je mogla biti baktrijskog ili sogdijanskog (Heckel 2006: 241; Anson 2014: 1).

³² Diod. Sic. XVIII, 2, 2; Plut. *Alex.* 77, 5.

³³ Curt. X, 6, 1–7, 13; Just. *Epit.* XIII, 2, 4–14.

³⁴ Arr. *Succ.* 1, 1; Just. *Epit.* XIII, 4, 2–6.

³⁵ Curt. X, 10, 1–4; Diod. Sic. XVIII, 2, 4–3, 5; Just. *Epit.* XIII, 4, 9–25; Arr. *Succ.* 1, 5–8; App. *Syr.* 57.

dogovor, Meleagar, nižerangirani zapovjednik pješništva, iskoristio je priliku da izrazi mišljenje konzervativnog pješništva.³⁶ Uspješno je preoteo inicijativu vojskovođama konjice i proglasio Arhideja kraljem. Za pješništvo, Arhidej je predstavljao stari poredak pod Filipom II. pa su ga imenovali kraljem Filipom III.³⁷ Vojskovođe konjice pokušali su se ujediniti usred opozicije pješništva, pri čemu je Piton predložio da se Leonata i Perdiku imenuje namjesnicima za Roksanino dijete ako se rodi muško, a da Antipatar i Krater postanu zajednički upravitelji europskog dijela kraljevstva.³⁸ Izvori tvrde da je Piton predložio Leonata zbog njegovog kraljevskog podrijetla, ali je i moguće da je Leonat bio kompromisni kandidat koji je bio prihvatljiv većini.³⁹ Kao namjesnik, Leonat bi mogao spriječiti Perdikin dominaciju (Meeus 2008: 53). Konjica se tako u prvom kompromisu ujedinila protiv Meleagra. Možda su se i nadali da će Meleagar popustiti s agitacijom jer su njegove kritike prvenstveno bile usmjerene protiv Perdike.⁴⁰

Ovi pokušaji smirivanja situacije nisu bili uspješni. Pješništvo je navalilo na vojskovođe konjice i pokušalo ih ubiti, čime je započeo građanski rat. Konjica je pobjegla iz Babilona da se spasi, a zatim je pokrenula opsadu protiv pješništva u gradu. Perdika je jedini ostao s pješništvom, nadajući se da će diplomacijom smiriti situaciju. Izvan grada, Leonat je u Perdikin odsustvu bio glavni zapovjednik konjice i vodio je opsadu.⁴¹ Perdika je napustio grad nakon neuspjelog pokušaja atentata koji je potaknuo Meleagar i pridružio se konjici. Nakon ovog događaja, Leonat se ne spominje u izvorima sve do konačnog kompromisa nakon Meleagrove smrti. Leonat i Perdika imali su zajednički cilj u borbi protiv Meleagra pa se izvori ovdje fokusiraju samo na Perdiku, dok su Leonatove aktivnosti ostale prešućene. Suradnja u opsadi pokazuje da je Leonat bio spreman na suradnju s Perdikom. Vjerojatno je očekivao da će se namjesništvo dijeliti među njima kako je i bilo dogovoreno u prvom kompromisu. Međutim, u konačnom dogovoru nije dobio ono što je očekivao. Građanski rat završio je sporazumom između pješništva i konjice, a vlast je bila podijeljena između Perdike, Kratera i Meleagra.⁴² I Filip III. Arhidej i Roksanino dijete bili su imenovani kao nasljednici. Ovaj kompromis

³⁶ Pješništvo se ideološki protivilo konjici. Bili su nezadovoljni beskrajnim ratovanjem, očuvanjem poraženih lokalnih aristokrata na vlasti i Aleksadrovim brakom s Roksanom.

³⁷ Just. *Epit.* XIII, 2, 8; Curt. X, 7, 1–2; Diod. Sic. XVIII, 2, 4.

³⁸ Curt. X, 7, 8; Just. *Epit.* XIII, 2, 14.

³⁹ Moguće je da je bio najugledniji pristaša Ptolemejeve ideje o decentralizaciji kraljevstva i stvaranju vijeća vojskovođa (Billows 1997: 53), iako Ruf ne navodi imena takvih. Ptolemej je ranije predložio vijeće vojskovođa umjesto monarhije, tvrdeći da bi se vojskovođe u slučaju potrebe sastajali oko Aleksandrova prijestolja i zajedno dolazili do odluke (Curt. X, 6, 15–16). Ako je Leonat podržavao ovaj prijedlog, to bi moglo objasniti zašto su i oni protiv Perdike prihvatili zajedničko namjesništvo.

⁴⁰ Curt. X, 6, 21.

⁴¹ Curt. X, 7, 20; X, 8, 4.

⁴² Just. *Epit.* XIII, 4, 2–5.

ipak nije dugo potrajao jer je Perdika dao pogubiti Meleagra i one odgovorne za pobunu pješaštva. U trećem i konačnom kompromisu Perdika je bio potvrđen kao jedini namjesnik za dvojicu kraljeva i vojskovođa kraljevske vojske. Između ostalih vojskovođa bila je izvršena podjela satrapija.

Leonat je bio potvrđen kao satrap Helespontske Frigije, vrlo vrijednog teritorija. Satrapija je bila na izvrsnom strateškom položaju, relativno blizu i Europi i Babilonu. Perdika nije bio siguran u Antipatrovu odanost pa je očekivao da bi Leonat mogao poslužiti u obrani zapadne granice u slučaju sukoba (Errington 1970: 57). Helespontska Frigija već je imala postojeću perzijsku upravu i stanovništvo koje je povijesno imalo bliske veze s Grcima i Makedoncima. Leonat je ovime bolje prošao od nekih drugih vojskovođa, npr. Pitona kojemu bi u Mediji bilo teže uspostaviti novu administraciju. Također, posjedovao je gradove ključne za crnomorsku trgovinu, važne zbog uvoza žitarica u Grčku.⁴³ Međutim, dio teritorija bio je prisiljen predati Eumenu kojemu su pripale Kapadokija i Paflagonija.⁴⁴ Ovo je mogao protumačiti kao uvredu jer je Paflagonija tradicionalno bila dio Helespontske Frigije.⁴⁵

Leonat i Kleopatra

Nesigurno stanje u kraljevstvu nakon Aleksandrove smrti bila je savršena prilika za makedonske protivnike u Europi. Savez Atenjana, Etolaca, Tesalaca te mnogih drugih gradova-država iz središnje Grčke i Peloponeza objavio je rat Antipatru.⁴⁶ Antipatar nije mogao okupiti veliku vojsku jer je prijašnjih godina bio poslao značajan broj ljudi i resursa Aleksandru na istok.⁴⁷ Skupivši malu vojsku koju je ubrzo smanjila i izdaja tesalske konjice, Antipatar je bio poražen u bitci kod Termopila, ali se uspio utvrditi unutar zidina Lamije.⁴⁸ Njegova jedina opcija bila je izdržati opsadu i čekati da mu netko pristigne u pomoć. Antipatrova prva molba za pomoć, poslana prije Termopila, bila je upućena Krateru i Leonatu, pri čemu je obojici ponuđen bračni savez.⁴⁹ Antipatar je bio prvi od dijadoha koji je sklapao bračne saveze kako bi učvrstio odnose s drugim vojskovođama,⁵⁰ ali pretpostavljam da je prijedloge Leonatu i Krateru poslao ponajprije jer mu je bila potrebna vojna

⁴³ Za važnost crnomorske trgovine za Grčku vidi Noonan 1973: 231; Mackil 2022: 51; Waterfield 2011: 26.

⁴⁴ Arr. *Succ.* 1, 5; Diod. Sic. XVIII, 3, 1; Just. *Epit.* XIII, 4, 16.

⁴⁵ Hdt. III, 90; Curt. III, 1, 24.

⁴⁶ Diod. Sic. XVIII, 8–11.

⁴⁷ Diod. Sic. XVIII, 12, 2.

⁴⁸ Diod. Sic. XVIII, 12, 4.

⁴⁹ Diod. Sic. XVIII, 14, 4.

⁵⁰ U izvorima se spominju tri Antipatrove kćeri koje su sklopile brak s važnim vojskovođama u kraljevstvu. Fila je bila vjenčana s Kraterom i Demetrijem Poliorketom (Diod. Sic. XVIII, 18, 7; XIX, 59, 3), Nikeja je prvotno bila poslana Perdiki (Arr. *Succ.* 1, 21; Diod. Sic. XVIII, 23, 1–2; Just. *Epit.* XII, 6, 4–5), a nakon njegove smrti sklopila je brak s Lizimahom (Strab. XII, 4, 7). Ptolemej je oženio najmlađu kćer, Euridiku (Paus. I, 6, 8).

pomoć zbog očajne situacije u Lamiji. Leonat je vjerojatno bio na putu iz Babilona u Helespontsku Frigiju s Eumenom kad je primio Antipatrovu poruku. Na putu im se pridružio Hekatej iz Kardije koji ga je u Antipatrovo ime ponovno tražio za pomoć u Lamijskom ratu. Leonat je prvo pokušao uvjeriti Eumena da zajedno trebaju povesti vojsku u Europu kako bi spasili Antipatra. Eumen je oklijevao zbog prijašnjeg antagonizma s Antipatrom i Hekatejem, stoga mu je Leonat otkrio tajni plan o izdaji Antipatra i uzurpaciji Makedonije. Plutarh nam otkriva da je Leonat bio u tajnoj korespondenciji s Kleopatom, Aleksandrovom sestrom, koja ga je pozvala u Makedoniju i obećala mu ženidbu.⁵¹ Planirao je svrgnuti Antipatra u trenutku slabosti i okruniti se kraljem Makedonije.

Kako bi nam odnos između Kleopatre i Leonata bio jasniji, prvo moramo utvrditi što je svaki od njih dobivao ovim savezom. Leonat je za Kleopatru bio dobar kandidat za brak zbog linkestijskog kraljevskog podrijetla, prijateljstva s Aleksandrom i vojnog prestiža kojeg je stekao u posljednjih nekoliko godina Aleksandrove vladavine.⁵² Nadalje, bio je u Helespontskoj Frigiji, dovoljno blizu da brzo reagira i dovede vojsku u Makedoniju. S druge strane, Kleopatra je Leonatu mogla pružiti simboličnu vezu s kraljevskom kućom, proizvesti nasljednika s argeadskom krvlju iako njezina dob ovdje svakako nije bila prednost, s obzirom na to da je u vrijeme Aleksandrove smrti već bila u tridesetima. Takva veza s kraljevskom kućom bila bi vrlo korisna kao obrana od moguće optužbe za uzurpaciju (Meeus 2009: 70). Brak sa ženom iz kraljevske obitelji bio je važno sredstvo legitimacije u određenim slučajevima u makedonskoj povijesti. Ako bi kralj umro, a nije bilo legitimnih muškaraca koji bi ga mogli naslijediti, bilo zbog uzurpacije ili slučaja da je nasljednik premlad za stupanje na vlast, argeadske žene mogle su legitimirati uzurpatora ili namjesnika (Miron 2000: 44–50).

Nije potpuno jasno tko je začetnik ideje o braku i svrgavanju Antipatra. U historiografiji se nude tri mogućnosti. Iza urote mogli su stajati Olimpijada, Kleopatra ili sam Leonat. Prema prvoj interpretaciji, Olimpijada je osmislila bračni savez između Kleopatre i Leonata.⁵³ Glavni argument ove teorije temelji se na Arijanovom citatu o dogovorima između Kleopatre i Perdike nakon Leonatove smrti (Errington 1970: 60). Perdika je pokušavao dogovoriti brak s Kleopatom i Nikejom, Antipatrovom kćeri. Sklapanje braka s jednom od njih pružilo bi mu znatnu podršku u vlasti, ali je trebao birati između Antipatra i argeadske dinastije. O tim dogovorima imamo zapise Arijana, Diodora i Justina. Arijan piše da je Olimpijada poslala Kleopatru na Perdikin dvor u Sard.⁵⁴ Diodor piše da je Perdika prvo dogovorio savez s Antipatrom jer je vjerovao da ne može vladati bez njegove

⁵¹ Plut. *Eum.* 3, 5.

⁵² Vidi str. 2–3.

⁵³ Ovu teoriju podržavaju: Errington 1970: 60; Heckel 2006: 150; Carney 2006: 65; Anson 2014: 37.

⁵⁴ Arr. *Succ.* 1, 21.

podrške, ali da se kasnije predomislio i pokušao oženiti Kleopatru nakon što je učvrstio vlast nad kraljevima i vojskom.⁵⁵ Prema Justinu, Perdika je ponudio brak Kleopatri, a Olimpijada ga je podržala.⁵⁶ Errington, koji dokaz o Olimpijadinom spletkarenju nalazi u Arijanovom citatu, smatra da je Olimpijada iz mržnje prema Antipatru⁵⁷ željela sabotirati njegove diplomatske planove s Perdikom i da je zato poslala Kleopatru u Sard. Međutim, u ostalim izvorima situacija nije toliko jasna. Ne slažu se po pitanju tko je pokrenuo dogovore između Kleopatre i Perdike. Nadalje, Olimpijadina uloga je nejasna. Kod Arijana je ona zaslužna za sklapanje saveza, a kod Justina ga podržava tek nakon što ga je Perdika predložio. Smatram da iz tih kraćih citata ne možemo izvući konkretne zaključke o ulozi Olimpijade u dogovorima s Leonatom.

Druga mogućnost jest ta da je Kleopatra sama započela pregovore s Leonatom.⁵⁸ Ovakvu interpretaciju nudi Plutarh.⁵⁹ Kako bismo je mogli preispitati, moramo se osvrnuti na Kleopatrinu političku aktivnost tijekom Aleksandrovog pohoda. Od Plutarha saznajemo da su Olimpijada i Kleopatra zajedno vodile frakciju protiv Antipatra, koji je u Aleksandrovom odsustvu imao dovoljno vremena da se učvrsti na vlasti u Makedoniji. Međutim, Olimpijada je oko 330. g. pr. Kr. otišla u Epir⁶⁰ i nije se vratila u Makedoniju sve do Poliperhonovog pohoda protiv Kasandra oko 317. g. pr. Kr.,⁶¹ što znači da nije bila direktno uključena u politički sukob protiv Antipatra u Makedoniji. Kleopatra je imala vodeću ulogu, što sugerira da je poznavala makedonsku politiku i da je mogla djelovati samoinicijativno.⁶² Nakon Aleksandrove smrti mogla je shvatiti da argeadska dinastija ima male ili nikakve šanse opstanka po muškoj liniji⁶³ te da Antipatar pokušava izgraditi mrežu dinastičkih odnosa s drugim vojskovođama. Ona se i sama mogla uputiti u dinastičku politiku s jednim od vojskovođa da mu se odupre (Hammond 1988: 111). Prema tome, mogla je Leonatu poslati poruku u kojoj je predložila uzurpaciju Makedonije, možda čak i otpor protiv Perdike. Antipatar je bio u očajnom položaju u Lamiji. Kleopatra je tražila njegovu vojnu pomoć za borbu

⁵⁵ Diod. Sic. XVIII, 23, 1–2.

⁵⁶ Just. *Epit.* XII, 6, 4–7.

⁵⁷ Neprijateljstvo između Olimpijade i Antipatra dobro je zabilježeno u izvorima: Plut. *Mor.* 180D; Plut. *Alex.* 39, 13; Diod. Sic. XVII, 118, 1.

⁵⁸ Ovu interpretaciju podržavaju: Carney 2000: 124; Hammond 1988: 111; Sprawski 2008: 5.

⁵⁹ Plut. *Eum.* 3, 5.

⁶⁰ Paus. I, 11, 3.

⁶¹ Diod. Sic. XVIII, 65, 1.

⁶² Meeus sugerira da su raniji povjesničari podcijenili Kleopatrinu ulogu u politici nakon Aleksandrove smrti i negirali njezinu važnost u svojim interpretacijama jer je većinu života nakon 323. g. pr. Kr. provela pod Antiĝonovim nadzorom u Sardu (Meeus 2009: 67).

⁶³ Filip III. Arhideoj nije mogao samostalno vladati, a Aleksandar IV. bio je tek dijete. Sva vlast bila je u rukama Perdike koji je javno tvrdio da želi očuvati argeadsku dinastiju. Međutim, Kleopatra i Olimpijada nisu mogle biti sigurne u njegovu odanost dinastiji (Carney 2000: 118). Perdika je možda samo čekao pravi trenutak da uzurpira kraljevstvo.

protiv Antipatra i očuvanje argeadske moći, a zauzvrat mu je nudila legitimitet, odnosno način da se integrira u dinastiju.

Međutim, postoji i treća mogućnost da je Leonat ponudio savez Kleopatri. Ovu interpretaciju nudi Meeus. Njegov glavni argument oslanja se na činjenicu da je Leonat saznao za Aleksandrovu smrt prije Antipatra i Kleopatre, da je imao više vremena osmisliti urotu i da je mogao ponuditi savez Kleopatri prije nego što je vijest o Aleksandrovoj smrti stigla u Europu. Uz to još i navodi kako je Leonatova ambicioznost dobro zabilježena u izvorima i da bi to moglo objasniti zašto je začeo urotu (Meeus 2009: 71–73). Iako Meeus s pravom zaključuje da je Leonat bio vrlo ambiciozan i da je želio prijestolje, smatram da mu je glavni argument manjkav. Leonat je svakako mogao stupiti u kontakt s Kleopatrom odmah nakon Aleksandrove smrti, ali Meeus ne daje dobro objašnjenje zašto bi Leonat to učinio. U izvorima se tajna korespondencija spominje u kontekstu Antipatrovog rata protiv grčkog saveza, prije bitke kod Termopila i nakon poraza. Taj poraz dao je Leonatu dobar izgovor da povede vojsku u Europu. Leonatova urota bila je riskantna čak i u okolnostima Antipatrove slabosti. Prije izbijanja rata, ta bi se ideja činila suludom. Nadalje, Leonat prema Antipatru nije nužno bio neprijateljski nastrojen. Leonatov glavni suparnik bio je Perdika. On ga je istisnuo iz zajedničkog namjesništva koje je bilo dogovoreno u prvom kompromisu. Uskratio mu je Paflagoniju, teritorij koji je povijesno bio dio Helespontske Frigije. Imao je najveću vojsku i kraljeve pod nadzorom u Babilonu. Antipatrova ponuda saveza mogla mu je biti korisna jer bi predstavljala jedan od koraka prema rušenju zajedničkog rivala, Perdike. Međutim, Kleopatrin prijedlog bio je još bolji jer mu je omogućio legitimitet neovisno o muškoj kraljevskoj liniji koja je bila pod kontrolom Perdike. Leonat je na početku možda i želio pomoći Antipatru, ali je savez s Kleopatrom bio privlačniji (Sprawski 2008: 5).

U svakom slučaju, Leonat je obavijestio Eumena o uroti protiv Antipatra i pozvao ga sa sobom u Makedoniju. Eumen je morao birati između Perdike, namjesnika i vrhovnog zapovjednika Aleksandrova kraljevstva koji mu je obećao Kapadokiju, i Leonata, koji je krenuo u riskantan pothvat u Grčku. Razumljivo, Eumen je tijekom noći pobjegao i obavijestio Perdiku.⁶⁴ Iako izvori ne spominju Perdikinu reakciju na vijest o Leonatovoj izdaji, vidimo da mu je Eumen postao jedan od glavnih suradnika u budućim operacijama, posebice u Prvom ratu dijadoha u kojemu je bio glavni zapovjednik vojske u obrani Male Azije protiv Kratera.⁶⁵

Lamijski rat i Leonatova smrt

Leonat je bio prisiljen krenuti nakon što se neuspješno kockao s otkrivanjem planova Eumenu. Iz Helespontske Frigije prvo je morao prijeći u Europu, što

⁶⁴ Plut. *Eum.* 3, 6; cf. Nep. *Eum.* 2, 4–5.

⁶⁵ Diod. Sic. XVIII, 29, 1–3; Just. *Epit.* XIII, 6, 14; Arr. *Succ.* 1, 26–27.

je predstavljalo problem zbog atenske mornarice. Prijelaz je vjerojatno obavio tijekom zime, kad se pomorske vojne operacije nisu izvodile (Sprawski 2008: 6). U Makedoniji je povećao vojsku novim trupama,⁶⁶ ali taj broj nije bio značajan jer je Antipatar par mjeseci prije uspio podići manje od 13000 pješaka i 600 konjanika.⁶⁷ Pritom je i dio vojske trebao ostati u Makedoniji radi obrane protiv Tračana, koje Lizimah još nije pacificirao, i Ilira, koji su prije Filipa II. često stvarali probleme Makedoncima.⁶⁸ Diodor tvrdi da je sa sobom imao 20000 pješaka i 1500 konjanika kada je krenuo prema Lamiji.⁶⁹

Iz Makedonije je morao što prije pristići do Antipatra jer je Tesalija bila nizinsko područje, prikladna za tesalsku konjicu koja je bila među najboljom u grčkom svijetu (Sprawski 2008: 9). Grčki je savez znao da je Leonat veća prijetnja pa su krenuli prema njemu, odustavši od opsade Lamije. Susreli su se prije nego što je Leonat stigao do Lamije, odnosno prije nego što se uspio susresti s Antipatrom. Bitku je odlučila duga borba između konjice u kojoj je Leonat bio teško ranjen. Iako je uspio spasiti vojsku od uništenja bijegom u močvaru gdje napadi tesalske konjice više nisu bili djelotvorni, tada je preminuo.⁷⁰ Antipatar je njegovoj vojsci pristigao sljedeći dan, što mu je omogućilo da se sigurno vrati u Makedoniju. Justin, koji bitku opisuje u jednoj rečenici i čiji je izvještaj od upitne vrijednosti (Sprawski 2008: 12),⁷¹ ipak s pravom ističe Antipatrovu sreću u prijašnjim događajima: Leonat je bio mrtav, a Antipatar je zagospodario njegovom vojskom.⁷²

Zaključak

Leonat je bio značajan vojskovođa u Aleksandrovoj vojsci. Imao je kraljevsko podrijetlo, bio je vrlo odan Aleksandru i u bitkama se pokazao hrabrim i sposobnim. Nakon Aleksandrove smrti, bio je jedan od najutjecajnijih vojskovođa u Babilonu. U prvoj nagodbi o novoj kraljevskoj administraciji, bio je ponuđen kao kompromisni kandidat koji bi dijelio namjesništvo s Perdikom i tako spriječio njegovu dominaciju. Međutim, u konačnom kompromisu Babilonske nagodbe bio je istisnut iz zajedničkog namjesništva. U podjeli satrapija dobio je Helespontsku Frigiju. Iako se Perdika nadao da će strateški položaj i bogatstvo satrapije biti dovoljni da ublaže gubitak namjesništva, Leonat je ubrzo nakon bio uključen u urotu kojom se pokušao pobuniti protiv novog poretka dogovorenog u Babilonu.

⁶⁶ Diod. Sic. XVIII, 14, 5.

⁶⁷ Diod. Sic. XVIII, 12, 2.

⁶⁸ U izvorima su najizraženije invazije u vrijeme Aminte III. (Diod. Sic. XIV, 92, 3; XV, 19, 2) i Perdike III. (Diod. Sic. XVI, 2, 4–5; cf. Polyenus *Strat.* IV, 10, 1).

⁶⁹ Diod. Sic. XVIII, 14, 5.

⁷⁰ Diod. Sic. XVIII, 15, 3.

⁷¹ Osim što je njegov izvještaj manje opsežan o nekim ključnim događajima, Justin (*Epit.* XIII, 5, 7) tvrdi da su Grci opsjedali Antipatrove snage u Herakleji.

⁷² Just. *Epit.* XIII, 5, 15.

Nakon Aleksandrove smrti, u Grčkoj je izbila pobuna protiv makedonske vlasti. Antipatar je Leonatu ponudio bračni savez u zamjenu za vojnu pomoć, ali je bio poražen u bitci. U trenutku njegove slabosti saznajemo o savezu Kleopatre i Leonata, kojim su željeli svrgnuti Antipatra i uzurpirati makedonsko prijestolje. U izvorima nema mnogo detalja o uroti pa se u historiografiji nude tri interpretacije. Začetnici urote mogli su biti Olimpijada, Kleopatra ili Leonat. Najzastupljenija su mišljenja koja presudnu ulogu daju Olimpijadi ili Kleopatri. Smatram da se iz izvora ne može iščitati uloga Olimpijade u uroti. Kleopatra ju je mogla osmisлити sama. U ranijim je događajima pokazala razumijevanje makedonske politike, imala je razlog mrziti Antipatra te joj je bila potrebna vojska kojom bi ga mogla uništiti. Leonatu je savez bio privlačan jer je nudio zblježavanje s dinastijom i put prema prijestolju. U svakom slučaju, Leonatova prerana smrt u bitci protiv grčkog saveza potisnula ga je u izvorima na mjesto sporednog lika, usprkos njegovoj političkoj važnosti neposredno nakon Aleksandrove smrti.

Izvori

- Appian. 1912. *Roman History, Volume II*. Preveo Horace White. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Arrian. 1976. *Anabasis of Alexander. Volume I: Books 1–4*. Preveo P. A. Brunt. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Arrian. 1983. *Anabasis of Alexander. Volume II: Books 5–7. Indica*. Preveo P. A. Brunt. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Cornelius Nepos. 1929. *On Great Generals. On Historians*. Preveo J. C. Rolfe. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Diodorus Siculus. 1947. *Library of History. Volume IX: Books 18–19.65*. Preveo Russel M. Geer. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Diodorus Siculus. 1952. *Library of History. Volume VII: Books 15.20–16.65*. Preveo Charles L. Sherman. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Diodorus Siculus. 1954. *Library of History. Volume VI: Books 14–15.19*. Preveo C. H. Oldfather. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Diodorus Siculus. 1963. *Library of History. Volume VIII: Books 16.66–17*. Preveo C. Bradford Welles. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Herodot. 2000. *Povijest*. Preveo i priredio Dubravko Škiljan. Zagreb: Matica hrvatska.
- Justin. 1994. *Epitome of the Philippic History of Pompeius Trogus*. Preveo J. C. Yardley. Atlanta, GA: Scholars Press.
- Livy. 1951. *History of Rome, Volume XIII: Books 43–45*. Preveo Alfred C. Schlesinger. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Pausanias. 1918. *Description of Greece. Volume I: Books 1–2 (Attica and Corinth)*. Preveo W. H. S. Jones. Cambridge, MA: Harvard University Press.

- Photius. 1920. *The Library of Photius*. Preveo J. H. Freese. London: Society for Promoting Christian Knowledge.
- Plutarch. 1919. *Lives. Volume VII: Demosthenes and Cicero. Alexander and Caesar*. Preveo Bernadotte Perrin. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Plutarch. 1919. *Lives. Volume VIII: Sertorius and Eumenes. Phocion and Cato the Younger*. Preveo Bernadotte Perrin. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Plutarch. 1931. *Moralia. Vol. III*. Preveo Frank Cole Babbitt. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Plutarch. 1936. *Moralia. Vol. IV*. Preveo Frank Cole Babbitt. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Plutarch. 1939. *Moralia. Vol. VI*. Preveo W. C. Helmbold. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Polyaenus. 1796. *Stratagems of War*. Preveo Richard Shepard. London: Pall-Mall.
- Quintus Curtius. 1946. *History of Alexander, Volume I: Books 1–5*. Preveo J. C. Rolfe. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Quintus Curtius. 1946. *History of Alexander, Volume II: Books 6–10*. Preveo J. C. Rolfe. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Strabo. 1924. *Geography: Volume III: Books 6–7*. Preveo Horace Leonard Jones. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Suda On Line*, uredili David Whitehead et al. <<http://www.cs.uky.edu/~raphael/sol/sol-html/index.html>> (zadnji pristup 27. siječnja 2025)

Literatura

- Anson, Edward M. 2014. *Alexander's Heirs: The Age of the Successors*. Chichester: Wiley-Blackwell.
- Billows, Richard A. 1997. *Antigonos the One-Eyed and the Creation of the Hellenistic State*. Berkeley: University of California Press.
- Bosworth, A. B. 1971. The Death of Alexander the Great: Rumour and Propaganda. *The Classical Quarterly* 21, 1: 112–136.
- Bosworth, A. B. 2002. *The Legacy of Alexander: Politics, Warfare, and Propaganda under the Successors*. Oxford: Oxford University Press.
- Carney, Elizabeth. 2000. *Women and Monarchy in Macedonia*. Norman: University of Oklahoma Press.
- Carney, Elizabeth. 2006. *Olympias: Mother of Alexander the Great*. New York: Routledge.
- Errington, R. M. 1970. From Babylon to Triparadeisos: 323–320 B.C. *The Journal of Hellenic Studies* 90: 49–77.
- Gruen, Erich S. 1985. The Coronation of the Diadochoi. *The Craft of the Ancient Historian: Essays in Honor of Chester G. Starr*. John W. Eadie i Josiah Ober, ur. Lanham: University Press of America: 253–272.

- Hammond, N. G. L. i F. W. Walbank. 1988. *A History of Macedonia, Volume III: 336–167 B. C.* Oxford: Clarendon Press.
- Heckel, Waldemar. 1977. The Conspiracy Against Philotas. *Phoenix* 31: 9–21.
- Heckel, Waldemar. 1992. *The Marshals of Alexander's Empire*. London: Routledge.
- Heckel, Waldemar. 2002. The Politics of Distrust: Alexander and his Successors. *The Hellenistic World: New Perspectives*. Daniel Ogden, ur. Swansea: The Classical Press of Wales and Duckworth: 81–96.
- Heckel, Waldemar. 2006. *Who's Who in the Age of Alexander the Great: Prosopography of Alexander's Empire*. Malden, MA: Blackwell Publishing.
- Mackil, Emily. 2022. The Classical Period. *The Cambridge Companion to the Ancient Greek Economy*. Sitta von Reden, ur. Cambridge: Cambridge University Press: 49–60.
- Meeus, Alexander. 2008. The Power Struggle Of The Diadochoi In Babylon. *Ancient Society* 38: 39–82.
- Meeus, Alexander. 2009. Kleopatra and the Diadochoi. *Faces of Hellenism: Studies in the History of the Eastern Mediterranean (4th Century B.C. – 5th Century A.D.)*. Peter Van Nuffelen, ur. Leuven: Peeters: 63–93.
- Miron, Dolores. 2000. Transmitters and Representatives of Power: Royal Women in Ancient Macedonia. *Ancient Society* 30: 35–52.
- Noonan, Thomas S. 1973. The Grain Trade of the Northern Black Sea in Antiquity. *American Journal of Philology* 94, 3: 231–242.
- Rubinsohn, Zeev. 1973. The 'Philotas Affair' – A Reconsideration. *Ancient Macedonia II: Papers Read at the Second International Symposium Held in Thessaloniki, 19–24 August 1973*. Thessaloniki: Institute for Balkan Studies: 409–420.
- Sprawski, Sławomir. 2008. Leonnatus's Campaign of 322 BC. *Electrum* 14: 1–23.
- Waterfield, Robin. 2011. *Dividing the Spoils: The War for Alexander the Great's Empire*. New York: Oxford University Press.

The political maneuvers of the Diadoch Leonnatus

Summary

Immediately after the death of Alexander the Great, his empire was struck by a difficult succession crisis due to a lack of legitimate adult male Argead. In the Partition of Babylon (323 BCE), Alexander's generals decided on a new administration with two kings. Among the influential commanders was Leonnatus, a prestigious member of the Lynkestian house, who struggled to establish himself at the top of the political hierarchy. Initially nominated for a joint regency with Perdiccas, he was instead awarded the satrapy of Hellespontine Phrygia. Shortly after, he entered a secret alliance with Alexander's sister Cleopatra, who offered him marriage in exchange for Antipater's overthrow. This article attempts to analyze Leonnatus's position in relation to other Diadochi, since he is mostly treated as a side character in the sources, as well as elaborate on key events in his life from the death of Alexander up to his own death in 322 BCE.

Keywords: Leonnatus, Diadochi, Cleopatra, Perdiccas, The Partition of Babylon, Kingdom of Macedon